

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

“РЎЙХАТГА ОЛИНДИ”

№ ВМ – 343 – 5А340801 – 2.01

“1” ИЮЛЬ 2003 й.

“ТАСДИҚЛАНДИ”
Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус
таълим вазирлиги

“8” ИЮЛЬ 2003 й.

**MARKAZIY BANKDA BUXGALTERIYA HISOBINI
TASHKIL ETISH ASOSLARI
fanidan
DASTUR**

**Oliy ta'limning 340000 – “Biznes va boshqaruv” ta'lim sohasidagi
5A340603 – “Moliya, pul muomalasi va kredit” magistratura
mutaxassisligi uchun**

Tashkent – 2003

Tuzuvchilar: k.o'q. U. Ortiqov
k.o'q. M. Kenjaev
Taqrizchilar: i.f.d., prof. A.Q. Qodirov
k.o'q. N. Ernazarov

"Markaziy bankda buxgalteriya hisobini tashkil etish asoslari" fani etakchi mutaxassislik fanlaridan biri bo'lib, unda Markaziy bankda buxgalteriya hisobi va uning vazifalari, Markaziy bank hisobvaraqlar rejasi, bank balansi, Markaziy bankda hisob va hujjatlar aylanishini tashkil qilinishi, hukumatning vakillik hisobraqamlariga xizmat ko'rsatish bilan bog'liq mavzular, shuningdek Markaziy bankda bajaradigan barcha operatsiyalarning buxgalteriya hisobi va rasmiylashtirilishi yoritib beriladi.

Предмет "Основы организации бухгалтерского учета в центральном банке" один из ведущих спец предметов, в котором даются темы где раскрываются основы бухгалтерского учета в центральном банке, задачи бухгалтерского учета, план счетов бухгалтерского учета Центробанка, баланс центрального банка и порядок его составления, организация учета и документооборота в центральных банках, наряду с этим даются порядок учета и оформления всех операций совершаемых центральным банком.

The subject "Operation technology and accounting in banks" is one of the leading special subjects. It consists of studying different items belong to finding out bases of accounting in banks, tasks of accounting, plan of accounting of the Central Bank and other commercial banks, balance sheet of bank and the other of it's composing, organization of accounting and document circulation in banks, and in addition to these tasks this subject studies the order of accounting and the forming of all operations made by bank.

Dastur Toshkent Moliya instituti Ilmiy Kengashida muhokama qilingan va nashrga tavsiya etilgan (2003 yil 25 aprel 9-sonli bayonnoma).

Dastur O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi oliy o'quv yurtlariga ilmiy-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengash majlisida muhokama qilingan hamda nashrga tavsiya etilgan (2003 yil 1 iyul 37-sonli majlis bayoni).

1. SO'Z BOSH

"Markaziy bankda buxgalteriya hisobini tashkil etish asoslari" fanini o'zlashtirish va o'rganishdan maqsad

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2001 yil 16 avgustdagi 343-sonli qaroriga asosan tasdiqlangan davlat ta'lim standartiga asosan "Markaziy bankda buxgalteriya hisobini tashkil etish" fani o'qitiladi.

"Markaziy bankdagi buxgalteriya hisobi tug'risida chuqur tushunchaga ega bo'lish, ushbu buxgalteriya hisobini yuritishda qo'llaniladigan hisobraqamlar rejasini, uning bo'limlari va ushbu bo'limlardagi hisobvaraqlarning xususiyatlarini, hamda amalga oshiriladigan operatsiyalar bo'yicha buxgalteriya hisobining yuritilishining, hisobot tuzish turtibini, shuningdek tijort banklarida yuritiladigan buxgalteriya hisobiga nisbatan farqli tomonlari va xususiyatlarini aniqlab olishni talab qiladi bu o'z navbatida respublika emissiya markazi hisoblangan Markaziy bankning buxgalteriya hisobining imkoniyatlari va o'rnini xalq xo'jaligida beqiyos ekanligini hamda muhim ahamiyat ega ekanligini asoslayti.

Fan bo'yicha talabalarning bilimiga, uquviga va ko'nikmasiga qo'yiladigan talablar

- talabalar fanni o'rganish davrida har bir o'tiladigan mavzu bo'yicha o'qituvchi tomonidan so'raladigan "tayanch" ibora, test savollariga javob berib, tegishli masalani echa olishi;
- o'qish davrida yozma nazorat ishlarini bajarishi va referatlar tayyorlash;
- fanni o'zlashtirish natijasida va kelajakda talaba buxgalteriya hisobida bo'ladigan o'zgarishlarni tahlil qilish.

O'quv rejasidagi boshqa fanlar bilan aloqasi

"Markaziy bankda buxgalteriya xisobini tashkil etish asoslari" fani "Banklarda operatsion texnika va buxgalteriya hisobi", "Buxgalteriya hisobi", "Pul, kredit va banklar", "Bank ishi", "Bank faoliyatining tahlili", "Bank statistikasi" va "Bank auditi" kabi fanlar bilan uzviy bog'liqdir.

Fanni o'qitishdagi yangi texnologiyalar

- savollarini tuzish va ularga javob berish shaklida joriy va oraliq nazoratlarini uyushtirish;
- "tayanch" iboralarni ishlab chiqib, talabalardan ularni chuqur o'zlashtirishni ta'minlash;
- amaliy mashg'ulotlarda markaziy bankda buxgalteriya hisobini yuritishga oid "Ish o'yilarini" qo'llash;

Fanni o'qitishning semestrlari va uslubiy ko'rsatmalar

"Markaziy bankda buxgalteriya hisobini tashkil qilish asoslari" fanini o'qitish namunaviy o'quv rejasining 1-semestrida bajariladi.

Uslubiy ko'rsatmalar:

- fan mavzulari bo'yicha echiladigan masalalar to'plamidan foydalanish;
- har bir mavzu bo'yicha jadval, chizma va grafiklar tayyorlab, darsda ko'rgazma shaklida foydalanish va boshqalar.

Umumiy va o'quv ishlari turlari bo'yicha hajm

Oliy kasbiy ta'limning davlat standartlarida mazkur kursga 80 soat hajmida vaqt ajratilgan. Ularning 40 soati ma'ruza, 40 soati amaliy mashg'ulotlar, 40 soati mustaqil ta'limdir.

2. FAN DASTURI

Markaziy bankda buxgalteriya hisobining asoslari va ahamiyati

Markaziy bank buxgalteriya hisobining mohiyati va uni tashkil etishning ahamiyati. Bozor munosabatlari sharoitida Markaziy bank buxgalteriya hisobining vazifalari. Markaziy bankning buxgalteriya hisobining ahamiyati. *Markaziy bank buxgalteriya hisobini tashkil etish asoslari.*

O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankida hisob operatsion ishlarini tashkil etish

Buxgalteriya hisobi, hisoboti va davlat byudjetining kassaviy ijrosi departamentining tarkibi. Departament ishchi xodimlarining majburiyatlari va ularning ish tartibi. *O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining hisobvaraqlar rejasini va uning tuzilishi.* Ushbu hisobvaraqlar rejasini O'zbekiston tijorat banklarining hisobvaraqlar rejasidan o'ziga xos farqli va o'xshashlik xususiyatlari.

Markaziy bankda sintetik va analitik hisobni asosiy va qo'shimcha daftarlarda yuritilishi.

Markaziy bankda qo'llaniladigan hujjatlar, hujjatlarni aylanishi va ichki nazorat

Markaziy bankda qo'llaniladigan me'yoriy hujjatlarni turlari. Hujjatlarning tartibli aylanishi va buxgalteriya hujjatlarini saqlash tartibi. *O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankida ichki nazoratni tashkil etish tartibi.*

Banklararo hisob-kitoblarni tashkil etish va ularning hisob-kitob markazida hisobining yuritilishi

Markaziy bank va uning viloyat boshqarmalaridagi hisob-kitob markazlari va ularning vazifalari. *Hisob-kitob markazlarida buxgalteriya hisobini yuritilishi va ishlatiladigan asosiy hisobraqamlariga tavsifnoma.* Bir hisob-kitob markazidagi banklar o'rtasidagi hisob-kitoblar. Turli hisob-kitob markazidagi banklararo hisob-kitoblar. Banklararo hisob-kitoblarning har kunlik yopilishi.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining ssuda operatsiyalari

Markaziy bankning banklarning banki sifatidagi faoliyati. Markaziy bank tomonidan tijorat banklarini kreditlash tartibi. *Markaziy bankning kredit resurslarining manbalari va ssuda turlari.* Markaziy bank tomonidan berilgan ssudalarni rasmiylashtirilishi tartibi va hisobi. Ssudalar uchun foiz xarajatlari. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan berilgan ssudalarni qaytarilishi bilan bog'liq operatsiyalar hisobining yuritilishi.

Markaziy bankda qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalar va ularni hisobi

Markaziy bankning qimmatli qog'ozlar bozoridagi ishtiroki. *Markaziy bank qimmatli qog'ozlari va obligatsiyalar hisobining yuritilish tartibi.* Qimmatli qog'ozlar savdosi bo'yicha hisob-kitoblarning buxgalteriya hisobini asosiy aspektlari. Chet el qimmatli qog'ozlarining hisobi. Qimmatli qog'ozlar bozorida Markaziy bank operatsiyalarining turlari.

Markaziy bankning emissiya kassa operatsiyalari va uning buxgalteriya hisobi

Markaziy bankning kassa operatsiyalari va ularning hisobi. Emissiya operatsiyalari turlari. *Markaziy bank emissiya operatsiyalarning buxgalteriya hisobi.* Markaziy bankning zahira fondlarini hisob kassa markazlarida tashkil etish. Markaziy bank hisob-kitob markazlarida tashkil etilgan zahira fondlaridan foydalanish tartibi.

O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti ijrosi bo'yicha operatsiyalarni rasmiylashtirish va hisobi

O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti ijrosi bo'yicha operatsiyalarning o'ziga xos xususiyatlari. Davlat byudjeti daromadlari bo'yicha buxgalteriya hisobining yuritilishi. Davlat

byudjeti xarajatlari bo'yicha hisobvaraqlar va ular yordamida buxgalteriya hisobining yuritilishi. Respublika Markaziy bankida byudjet kassa ijrosi hisobotlarining jamlanishi va tahlili. Byudjet kassa ijrosi hisobotlarini joylarda tekshiruvini amalga oshirish.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankida bank ichki operatsiyalari, daromadlari va harajatlarini hisobi

Bankning asosiy fondlarining hisobi. Asosiy vositalarni sotib olish, qayta baholash, ularning hisobdan chiqarilishi va ular ijarasi bo'yicha buxgalteriya hisobini yuritilishi. Nomoddiy aktivlar harakati va ularni hisobini yuritilishi. Kam baholi va tez eskiruvchi buyumlar hisobini yuritish. *O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining daromadlarini hisobi. Bank harajatlari va uning tarkibi hamda hisobini yuritilishi.*

O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankida buxgalteriya hisoboti

Markaziy bank va tijorat banklari hisobotlarini tuzish tartibi. *Markaziy bankning buxgalteriya hisoboti va uning tuzilishi, turlari.* Tijorat banklaridan hisobotlar qabul qilish tartibi. Buxgalteriya hisobotini banklarda saqlash tartibi. Tijorat banklaridan qabul qilinadigan hisobotlarning turlari, hisobotlarga qo'yiladigan talablar.

3. AMALIY MASHG'ULOTLARNING MAVZULARI

Markaziy bankda buxgalteriya hisobining asoslari va ahamiyati

Bozor munosabatlari sharoitida Markaziy bank buxgalteriya hisobi va uning vazifalari. Markaziy bankning buxgalteriya hisobining ahamiyati. Markaziy bank buxgalteriya hisobini tashkil qilish asoslari*.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankida hisob operatsion ishlarini tashkil etish

Buxgalteriya hisobi, hisoboti va davlat byudjetining kassaviy ijrosi departamentining tarkibi. Departament xodimlarining majburiyatlari va ularning ish tartibi. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining hisobvaraqlar rejasini va uning tuzilishi*. Ushbu hisobvaraqlar rejasini O'zbekiston tijorat banklari hisobvaraqlar rejasidan o'ziga xos farqli va o'xshashlik xususiyatlari.

Markaziy bankda sintetik va analitik hisobni asosiy va qo'shimcha daftarlarda yuritilishi*.

Markaziy bankda qo'llaniladigan hujjatlar, hujjatlar aylanishi va ichki nazorat

Markaziy bankda qo'llaniladigan hujjatlarning turlari*. Hujjatlarning tartibli aylanishi va buxgalteriya hujjatlarini saqlash tartibi. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankida ichki nazoratni tashkil etish tartibi*.

Banklararo hisob-kitoblarni tashkil etish va ularning hisob-kitob markazida hisobining yuritilishi

Markaziy bank va viloyat boshqarmalar hisob-kitob markazlarini tashkil etilishi va ularning vazifalari. Hisob-kitob markazlarida buxgalteriya hisobini yuritilishi va ishlatiladigan asosiy hisobraqamlariga tavsifnoma*. Bir hisob-kitob markazidagi banklar o'rtasidagi hisob-kitoblar. Turli hisob-kitob markazidagi banklararo hisob-kitoblar. Banklararo hisob-kitoblarning har kunlik yopilishi.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining ssuda operatsiyalari

Markaziy bankning kredit resurslarining manbalari va ssuda turlari*. Markaziy bank tomonidan berilgan ssudalarni rasmiylashtirilishi va hisobi. Ssudalar uchun foiz xarajatlari.

Markaziy bankda qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalar va ularni hisobi

Markaziy bank qimmatli qog'ozlari va obligatsiyalar hisobining yuritilishi*. Qimmatli qog'ozlar savdosi bo'yicha hisob-kitoblarning buxgalteriya hisobi. Chet el qimmatli qog'ozlarining hisobi.

Markaziy bankning emissiya kassa operatsiyalari va uning buxgalteriya hisobi

Markaziy bankning kassa operatsiyalari va ularning hisobi. Emissiya operatsiyalari va uning turlari. Markaziy bank emissiya operatsiyalarning buxgalteriya hisobi*. Markaziy bankning zahira fondlari.

O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti ijrosi bo'yicha operatsiyalarni rasmiylashtirish va hisobi

O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti ijrosi bo'yicha operatsiyalarning o'ziga xos xususiyatlari*. Davlat byudjeti daromadlari bo'yicha buxgalteriya hisobining yuritilishi. Davlat byudjeti xarajatlari bo'yicha hisobvaraqlar va ular yordamida buxgalteriya hisobining yuritilishi. Respublika Markaziy bankida byudjet kassa ijrosi hisobotlarining jamlanishi va tahlili.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankida bank ichki operatsiyalari, daromadlari va xarajatlarini hisobi

Bankning asosiy fondlarining hisobi*. Asosiy vositalarni sotib olish, qayta baholash, ularning chiqib ketishini va ular ijarasi bo'yicha hisobini yuritilishi. Nomoddiy aktivlar harakati va ularni hisobini yuritilishi. Kam baholi va tez eskiruvchi buyumlar hisobini yuritish. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining daromadlarini hisobi. Bank xarajatlari va uning tarkibi hamda hisobini yuritilishi*.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankida buxgalteriya hisoboti

Markaziy bankning buxgalteriya hisoboti va uning tuzilishi, turlari*. Tijorat banklaridan hisobotlar qabul qilish tartibi. Buxgalteriya hisobotini banklarda saqlash tartibi.

4. TAVSIYA ETILAYOTGAN MAVZULAR BO'YICHA KO'RGAZMA NAMOYISH MATERIALLARI: INFORMATSION TEXNIK VOSITALAR

Internet saytlari: www.bizbook.ru, www.chtivo.ru.

Audio video jixozlar - mavzuga bagishlangan video kassetalar.

Kodoskop orqali ko'rsatiladigan slaydlar:

- Markaziy bankda buxgalteriya hisobini tashkil qilish asoslari mavzusi bo'yicha 2 ta slayd;
- Markaziy bank balansi mavzusi bo'yicha 2 ta slayd;
- Hisob-kitoblar markazlari faoliyati mavzusi bo'yicha 4 ta slayd.

Ba'zi mavzularni o'qitishda audio va video texnika vositalaridan foydalaniladi.

5. O'ZLASH TIRISHNING NAZORATI

Fan bo'yicha talabalarning o'zlashtirishlarini baholash semestr (o'quv yili) davomida muntazam ravishda olib boriladi va quyidagi turlar orqali amalga oshiriladi:

- joriy baholash (JB) 35%;
- oraliq baholash (OB) 35%;
- yakuniy baholash (YaB) 30%.

JB va OB turlar va belgilangan ballar miqdori (o'quv rejasida fanga semestr (o'quv yili) uchun ajratilgan soatning) 70%, yakuniy baholash esa 30% miqdorida belgilanadi.

Fan bo'yicha dastur to'la o'tilgandan keyin YaBda tinglovchi "yozma ish" usulida (o'quv rejasiga ko'ra) o'tkaziladi.

Tayanch tushunchalariga asoslangan (yozma ish) usulini o'tkazish tartibi "Reyting tuzishning yakuniy baholash bosqichida" "Yozma ish" usulini tadbqiq etish bo'yicha Namunaviy nizom bilan belgilanadi.

Semestr o'quv yili davomida o'qitilgan fan bo'yicha maksimal, 55 va undan yuqori foizni to'plagan talaba qoniqarli o'qiyotgan deb hisoblanadi. Fan bo'yicha maksimal ballning 55% idan kam ball to'plagan talaba qoniqarsiz o'qiyotgan (qarzdor) deb hisoblanadi.

Semestr davomida fan bo'yicha to'plangan ballar quyidagi o'zlashtirish ko'rsatkichlari bilan baholanadi:

- 86 - 100 "a'lo" - 68,8 - 80,0 ball;
- 71 - 85 - "yaxshi" - 56,8 - 68,0 ball;
- 55 - 70 - "qoniqarli" - 44,0 - 56,0 ball.

6. ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. "O'zbekiston Respublikasi Markaziy bank to'g'risida"gi Qonuni. T. 1995 y. 26 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasining "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. 1996 y. 25 aprel.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Hisob-kitoblar mexanizmini takomillashtirish va respublika hamda mahalliy byudjetlarga to'lovlarning o'z vaqtida kelib tushishini rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. 1998 y. 4 fevral.
4. O'zbekiston respublikasi prezidentining farmonlari 1995 y 5 yanvardan 2001 yil 1 yanvargacha. - T.: Adolat, 2000.
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankida yuritiladigan hisobvaraqlar rejasi (289 h/r). - T., 2000.
6. O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarining buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejasi (290 h/r).
7. O'zbekiston Respublikasida "Naqd pulsiz hisob-kitoblarni tashkil qilish haqida"gi 60-sonli Nizom. 1998 y. 27 iyun.
8. O'zbekiston Respublikasi banklarida ochiladigan bank hisobvaraqlari haqidagi 1-sonli yo'riqnama. 2001 y. 6 oktyabr.
9. O'zbekiston Respublikasi banklarida buxgalteriya hisobi va hisoboti to'g'risidagi 61-sonli yo'riqnama. 1997 y. 5 sentyabr.
10. Abdullaeva Sh.Z. Pul, kredit va banklar. - T.: Moliya, 2000.
11. Abdullaeva Sh.Z., Navruzova K.N. Banklarda buxgalteriya hisobi asoslari. O'quv qo'llanma. - T.: TMI, 2002.
12. Bankovskoe delo: Upravlenie i texnologiya: Ucheb. pos. dlya VUZov. Pod red. prof. A.N. Tovasheva. - M.: Yuniti-Dana, 2001.
13. Banki i bankovskoe delo / Pod. red. I.T. Balabanova - S-Pb Piter, 2001.
14. Bratko A.G. Bankovskoe pravo: Teoriya i praktika. -M.: PRIOR, 2000.
15. Dengi, Kredit, Banki. Tsennie bumagi. Praktikum: Ucheb. pos. dlya vuzov - Pod red. E.F. Jukova. - M.: YuNITI-DANA, 2001.
16. Iminov O.K. Kreditniy mexanizm sovremennix usloviyax. - T.: TGEU, 2000.
17. Iqtisodiy yo'nalishlar choraklik nashr. O'zbekiston. Aprel-iyun. 2001 yil.
18. Kazimagomedov A.A., Ilyasov S.N. Organizatsiya denejno-kreditnogo regulirovaniya. - M., 2001.
19. Kozlova E.P., Babchenko T.N. Sbornik korrespondentsii schetov buxgalterskiy ucheta po novomu schetnomu planu. - M., 2001.
20. Murugova I.A., Navruzova K.N. Osnovi buxgalterskogo ucheta v bankax. - T., 2001.
21. Parfenov K.G. Bankovskiy uchet i operatsionnaya texnika v kommercheskix bankax. - M., 2001.
22. Parfenov K.G. Sebestoimost v bankax. Sbornik normativnix dokumentov. - M., 2002.
23. Popkov V.V. Banki na perexode. - M., 2001.
24. Savchuk V.P. Primekko S.I. Velichko E.G. Analiz, razborka investitsionnix proektov: Ucheb. pos. - Kiev: Elga, 1999.
25. Stoyanova E.S. i dr. Upravlenie oborotnim kapitalom. - M.: VO Perspektiva, 1998.
26. Tavasiev A.M. i dr. Raschetnie i kassovie usluzi v bankax. - M., 2000.
27. Ergashev X.X. Uchet denejnix sredstv, raschetnix i kreditnix operatsiy. - M., 2000.
28. Sheremet A.D. Finansovi analiz v komercheskom banke. - M.: Finansi i statistika, 2000.

29. Internet saytlari:

- www.banking.com - mintaqaviy banklar, assotsiatsiyalar va nashriyotlar bo'yicha bank sanoati resurslari direktorligi.
- www.banking.com/aba - Amerika banklari assotsiatsiyasi.
- www.state.ct.us/dob - konnektikut banklari va kredit birlashmalari, kredit muassasalari va qo'riqlash sanoatini boshqaradi.
- www.arraydev.com/commerce/JIBC - internet banking va kommertsiya jurnali.
- www.bankingtech.com - bank texnologiyalari.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Pul massasi o'sishini cheklash va moliya intizomiga rioya etish mas'uliyatini oshirish chora-tadbirlar to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. Toshkent, 2002 y. 30 mart.
2. O'zbekiston Respublikasi banklari o'rtasida elektron to'lov tizimi bo'yicha hisob-kitoblarni yuritish haqidagi 1010-sonli Nizom. 2001 y. 15 fevral.
3. Banklarni tugatish to'g'risidagi 240-sonli Nizom. 1996. 20 iyul.
4. Depozitorlar milliy axborot bazasi haqidagi 263-sonli Nizom. 1996 y. 3 oktyabr.
5. Tijorat banklari buxgalteriya hisob varaqlari bo'yicha foiz hisoblash tartibi haqidagi 145-sonli Nizom. 1996 y. 20 sentyabr.
6. O'zbekiston Respublikasi xududida tijorat banklari tomonidan faktoring operatsiyalarini bajarish tartibi to'g'risidagi 326-sonli Nizom. 1997 y. 15 mart.
7. Hisob-kitob markazlari faoliyatini tashkil etish bo'yicha 400-sonli yo'riqnoma. 1998y. 6 iyul.
8. Tijorat banklarining qimmatli qog'ozlar bo'yicha buxgalteriya hisobini yuritish tartibi. 1996 y. 20 sentyabr.
9. Karimov I.A. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. - T.: O'zbekiston, 1997.
10. Abdullaeva Sh.Z Bank ishi. O'quv qo'llanma. - T.: TMI, 2001.
11. Gryaznova A. Finansovo-kreditniy entsiklopedicheskiy slovar. - M.: Finansi i kredit, 2002.
12. Jarkovskaya E. Bankovskoe delo. Kurs lektsiy. Omega-L, 2002.
13. Mullajonov F. Bank tizimi, - T.: 2001.
14. Ostrovskaya O. Bankovskoe delo. Tolkoviy slovar. Gelios ARV. 2001.
15. Fisher S., Dornbush R., Shmalenzi R. Ekonomika. - M., 2002.